

UTICAJ INFLACIJE NA MINIMALNE ZARADE ODABRANIH ZEMALJA SVIJETA I REGIONA

Apstrakt: Ovaj rad, prije svega istražuje uticaj inflacije na minimalne zarade, sa najvećim fokusom na analizu same inflacije i kretanja minimalnih plata. Naglasak će takođe biti na uporednoj analizi plata sa drugim zemljama, kao i korelacija tj. veza inflacije i plata. Glavni cilj istraživanja je da se sagleda kako inflacija utiče na realnu kupovnu moć građana, posebno onih građana sa minimalnom zaradom odnosno minimalnim prihodima, kao i da procjeni efikasnost ekonomskih politika u suočavanju sa inflacijom. U teorijskom okviru, koji će predstavljati drugi dio rada, biće razmatrane vrste inflacije, njeni uzorci, te uticaj inflacije na ekonomiju i životni standard. Analizom istorijskih pregleda minimalnih plata i njene povezanosti sa inflacijom, istražićemo na koji način se minimalne plate prilagođavaju u periodima visoke inflacije. Indeksacija minimalnih plata prema inflaciji, poreske olakšice za poslodavce i podsticanje produktivnosti predstavljaju neke od mehanizama koji mogu ublažiti negativne posljedice inflacije na tržište rada. Dugoročno, stabilnost cena i ekonomski rast ključni su faktori koji mogu doprinijeti povećanju realnih plata i poboljšanju životnog standarda svih građana.

Ključne riječi: inflacija, minimalna plata, ekonomske politike, kupovna moć, životni standard

THE EFFECT OF INFLATION ON THE MINIMUM EARNINGS OF SELECTED WORLD COUNTRIES AND REGIONS

Abstract: This paper primarily examines the impact of inflation on minimum wages, with the main focus on analyzing inflation itself and the movement of minimum wages. The emphasis will also be on a comparative analysis of wages in other countries, as well as the correlation or relationship between inflation and wages. The main goal of the research is to understand how inflation affects the real purchasing power of citizens, particularly those with minimal wages or incomes, as well as to assess the effectiveness of economic policies in dealing with inflation. In the theoretical framework, which will form the second part of the paper, the types of inflation, its causes, and the impact of inflation on the economy and standard of living will be discussed. By analyzing the historical overview of minimum wages and their correlation with inflation, we will explore how minimum wages adjust during periods of high inflation. Indexation of minimum wages to inflation, tax breaks for employers and productivity incentives are some of the mechanisms that can mitigate the negative effects of inflation on the labor market. In the long run, price stability and economic growth are key factors that can contribute to increasing real wages and improving the living standards of all citizens.

Keywords: inflation, minimum wage, economic policies, purchasing power, standard of living

¹ Univerzitet u Istočnom Sarajevu, Ekonomski fakultet, student II ciklusa studija, urtajovana@gmail.com

1. UVOD

Inflacija predstavlja jedan od najvažnijih ekonomskih fenomena koji utiču na stabilnost tržišta, kupovnu moć stanovnika kao i životni standard. Povećanje opšteg nivoa cijena dovodi do pada realne vrijednosti novca, što se direktno odražava na radnike sa najnižim primanjima, posebno na one koji imaju minimalne plate. S obzirom na to da minimalna plata predstavlja zakonski određen prag koji bi trebao da osigura osnovne životne potrebe zaposlenih, njena usklađenost sa kretanjem inflacije postaje ključno pitanje ekonomske politike.

U ovom radu analiziraćemo kako inflacija utiče na realnu vrijednost minimalne plate, istražiti dugoročne posljedice koje neadekvatno usklađivanje minimalnih plata može imati na radnike i privredu u cjelini. U radu će biti urađena i komparativna analiza uticaja inflacije na minimalne plate u zemljama regiona.

2. POJAM I VRSTE INFLACIJE

Riječ inflacija potiče od latinske riječi *inflatio* što znači naduvavanje. Prvi put je upotrijebljena u Americi, za vrijeme građanskog rata (1861-1865) i označavala je nagli skok cijena i novčanog opticaja na tržištu. Do Drugog svjetskog rata, bila je vezana uglavnom za ratove i imala epizodni karakter (Kragulj D., 2013, str. 259). Mnogi su smatrali da je inflacija koja je pogodila Njemačku 1921. godine najteži slučaj inflacije u historiji. Najčešće mjerilo inflacije su maloprodajne cijene, odnosno indeks maloprodajnih cijena. Vlada je obavezna da mjesečno objavljuje indeks maloprodajnih cijena, dok se nivo inflacije određuje na osnovu procentualnog povećanja tog indeksa u toku prethodne godine. Bilo koji događaj koji dovodi do opšteg rasta cijena nazivamo inflatornim šokom. Inflatorni šokovi se mogu javiti zbog promjena na strani agregatne ponude, kao i zbog promjena na strani agregatne tražnje.

Inflacija kao složen ekonomski fenomen, može se posmatrati kroz različite oblike intenziteta, pri čemu svaka od njih ima specifičan uticaj na ekonomiju i ponašanje tržišnih aktera:

- Umjerena inflacija - karakteriše je rast opšteg nivoa cijena u intervalu od 5-15% godišnje. Kada cijene rastu polako, ljudi zadržavaju povjerenje u novac jer očekuju da će za isti iznos novca moći da kupe približno istu količinu robe u budućnosti;
- Blaga ili puzeća inflacija - kada je stopa inflacije do 5%. Osnovna karakteristika puzajuće inflacije je njen lagan i predvidiv rast cijena sa jednocifrenim stopama inflacije;
- Galopirajuća inflacija - javlja se kada godišnja stopa inflacije prelazi 10%. Galopirajuća inflacija označava izrazito visoke stope inflacije, sa dvocifrenim ili čak trocifrenim postocima (300%, 500%). Ova vrsta inflacije može dovesti do značajne devalvacije valute i ozbiljnih ekonomskih poremećaja;
- Hiperinflacija - javlja se kada mjesečna stopa rasta cijena prelazi 50%. Predstavlja najteži oblik inflacije, s godišnjim stopama koje mogu dostići četvorocifrene ili petocifrene postotke (10.000%, 100.000%).

Inflacija narušava relativne cijene i smanjuje ekonomsku efikasnost. Njeni efekti zavise i od toga da li je bila očekivana ili ne. Pema tome razlikujemo:

- Uravnoteženu inflaciju;
- Neuravnoteženu inflaciju;
- Neočekivanu (nepredviđenu) inflaciju.

Uravnotežena inflacija

Uravnotežena ili anticipirana inflacija podrazumijeva godišnji rast cijena od, recimo, 10%. Takva promjena ne izaziva iznenađenje jer se svi ekonomski parametri (cijene hrane, odjeće, obuće, plata, kamate) povećavaju proporcionalno. U ovom slučaju, niko ne bi bio posebno zabrinut jer, iako troškovi rastu za 10%, dohodak takođe raste istim tempom. Time se ne narušava efikasnost upotrebe resursa niti ukupni obim BDP-a. Dakle, nema ni stvarne dobiti ni gubitka, jer inflacija ne mijenja relativne odnose između troškova i prihoda.

Neuravnotežena inflacija

Neuravnotežena inflacija narušava relativne cijene, troškove i poreska opterećenja. Do neefikasnosti dolazi kada se cijene različitih proizvoda i usluga ne prilagođavaju jednako inflatornim pritiscima, kao što je slučaj sa kamatama ili poreskim opterećenjem. Na primjer, ako stopa inflacije poraste za 10% godišnje, realna kamata na štednju može pasti sa 0 na -10%. Vlada je često nemoćna u rješavanju ovakvih poremećaja.

Nepredviđena inflacija

Nepredviđena ili neočekivana inflacija odnosi se na nagle i iznenadne promjene cijena koje uzrokuju značajnu preraspodjelu dohotka i bogatstva. Nagli skok cijena može dovesti do osiromašjenja jedne grupe i obogaćivanja druge, a pri tome malo uticati na efikasnost upravljanja u fabrikama ili drugim preduzećima. Neočekivani rast cijena često donosi ekonomske šokove koji destabilizuju tržište i izazivaju nesigurnost.

Najpoznatiji slučaj hiperinflacije dogodio se u Weimarskoj Republici u Nemačkoj 1920-ih. Od januara 1922. do novembra 1923. godine, indeks cijena porastao je sa 1 na 10.000.000.000. Ako je neko imao 300 miliona maraka u obveznicama 1922. godine, to ne bi bilo dovoljno ni za slatkiš dvije godine kasnije. Studije pokazuju da se realna količina novca drastično smanjuje, a relativne cijene postaju izuzetno nestabilne. U normalnim uslovima, realne plate se mijenjaju oko jedan procenat mjesečno, dok su se u Nemačkoj 1923. godine realne plate mijenjale za trećinu svaki mjesec. Ove fluktuacije uzrokuju velike nejednakosti i probleme za radnike i preduzeća.

2.1. Uloga inflacije

Uloga inflacije u ekonomiji je kompleksna i ima različite efekte. Inflatorno okruženje obično otežava smanjenju cijena roba i usluga, kao i nadoknada za radnu snagu, što može olakšati prilagođavanje relativnih nivoa cijena. Cijene mnogih proizvoda prirodno rastu tokom vremena, pa naponi da se postigne nulta inflacija (konstantan nivo cijena) mogu imati negativan uticaj, uključujući smanjenje cijena, prodaje, prihoda i zaposlenosti u drugim sektorima. Stoga, mnogi ekonomisti i preduzetnici smatraju da umjeren nivo inflacije može "podmazati točkove privrede".

Održavanje potpune stabilnosti cijena može dovesti do deflacije, što može biti vrlo destruktivno i uzrokovati bankrot, recesiju, pa čak i depresiju. Na primjer, Velika depresija 1929. godine u SAD-u bila je u velikoj mjeri rezultat stroge monetarne politike. U finansijskim krugovima se često smatra da inflacija, kao "skriveni rizik", podstiče investiranje raspoloživog kapitala u dugove, akcije ili direktne investicije, umjesto u jednostavnu štednju.

S obzirom na to, inflacija može biti viđena kao izraz vremenske vrijednosti novca, jer predstavlja neizvjesnost u pogledu buduće vrijednosti novca. Dok su niske stope inflacije relativno bezopasne, više stope mogu štetiti ekonomiji kroz efekat "diskontovanja" prethodnih ekonomskih aktivnosti. Inflacija često nastaje zbog vladinih akcija koje povećavaju količinu novca u opticaju, čime se stvara "porez" na štednju. Kako inflacija raste, ovaj "porez" raste, što podstiče trošenje i pozajmljivanje, povećava brzinu kruženja novca i kamatne stope, što dodatno povećava inflatorni pritisak i može stvoriti začarani krug.

U malim količinama inflacija se može smatrati izborom monetarne, fiskalne ili recimo razvojne politike, obeshrabrujući čuvanje i gomilanje likvidnog kapitala i podstičući investicije. Preko tog nivoa, međutim efekat postaje preuveličan, i investitori se najednom nalaze u situaciji u kojoj „investiraju u inflaciju“, što samo dalje podstiče inflaciju. Iz svih ovih razloga, i potrebe za ograničavanjem inflacije preko malenih stopa koje diskontuju prošlu ekonomsku aktivnost i dekuratiraju gomilanje gotovine, najveći broj Centralnih banaka formulišu za osnovni cilj stabilnost cijena, ali malu i kontrolisanu stopu inflacije kao cilj (Nićin N., 2012, str. 137).

2.2. Uticaj inflacije

Inflacija može značajno uticati na ukupnu ekonomsku stabilnost, dovodeći do promjena u potrošnji, investicijama i međunarodnoj trgovini. Kada inflacija nije pod kontrolom, može dovesti do povećanja kamatnih stopa, smanjenje realnih prihoda i dovesti do nesigurnosti na tržištu, što negativno utiče na ekonomski rast i razvoj.

Inflacija i njen uticaj na ekonomski rast predmet su različitih ekonomskih mišljenja. Dok neki ekonomisti smatraju da stabilan nivo cijena podržava rast, drugi ističu da blaga inflacija može stimulisati ekonomiju. Ključni argumenti protiv blage inflacije uključuju njen negativan uticaj na produktivnost rada, smanjenje štednje i racionaliziranje investicija. Inflacija često dovodi do neracionalne upotrebe kapitala, prekomjernog širenja kapaciteta i realnih gubitaka, što dodatno otežava ekonomsko planiranje. U situacijama inflacije, povećava se pritisak na standard života, ali to može smanjiti akumulacione fondove, stvarajući disbalans u privredi.

Inflacija takođe može uticati i na nezaposlenost. Filipsova kriva predstavlja vezu između inflacije i nezaposlenosti. Ukoliko je stopa nezaposlenosti niska, plate rastu brže zbog povećane potražnje za radnom snagom, što dovodi do rasta inflacije. S druge strane, visoka nezaposlenost dovešće do sporijeg rasta plata, a time i nižih stopa inflacije. Ako dođe do povećanja agregatne tražnje to će rezultirati rastom inflacije. Istovremeno, rast agregatne tražnje će podstaknuti povećanje proizvodnje, što će dovesti do smanjenja nezaposlenosti.

3. PREGLED DOSADAŠNJIH ISTRAŽIVANJA

Card i Krueger (1995) istraživali su kako promjene minimalne zarade utiču na zaposlenost i životni standard. Njihova studija pokazuje da povećanje minimalne zarade može poboljšati životni standard radnika, ali ukoliko ne prati inflaciju, realna vrijednost zarade opada.

Neumark i Wascher (2007) u svom radu analiziraju dugoročne efekte povećanja minimalne zarade i zaključuju da inflacija često „pojede“ povećanja minimalnih plata ukoliko vlada ne reaguje pravovremeno.

Dolton i Bondibene (2012) u svom radu su istraživali kako promjene u minimalnim platama utiču na zaposlenost, inflaciju i dohodak. Autori su zaključili da povećanje minimalnih plata koje nije praćeno adekvatnom ekonomskom politikom, može imati mješoviti efekat kao što je poboljšanje životnog standarda sa jedne strane i rast cijena i inflatorni pritisak sa druge strane. Smataju da je posebno važno uskladiti minimalne plate sa inflacijom. Njihova studija pokazuje da u zemljama gdje minimalna plata ne prati rast inflacije, dolazi do smanjenja realne kupovne moći radnika, što povećava socijalne nejednakosti.

Belman i Wolfson (2014) u svom istraživanju su analizirali dugoročne efekte minimalnih plata, uključujući i njihov odnos sa inflacijom. Jedan od ključnih nalaza njihove studije je da neadekvatno usklađivanje minimalne plate sa inflacijom dovodi do postepenog smanjenja realne vrijednosti, što znači da radnici sa najnižom platom vremenom gube kupovnu moć.

Blanchard i Katz (1999) analizirali su dugoročnu povezanost inflacije i rasta plata u razvijenim ekonomijama. Zaključili su da visoka inflacija može dovesti do većih nominalnih zarada, ali da realne zarade često izostaju.

Card i Krueger (2001) proučavali su efekte minimalne plate u inflatornim uslovima, ističući da inflacija smanjuje realnu vrijednost minimalne zarade, što dovodi do pritiska na povećanje nominalne zarade.

4. ANALIZA UTICAJA INFLACIJE NA MINIMALNE PLATE U IZABRANIM ZEMLJAMA

Za analizu uticaja inflacije na minimalne plate, a u poređenju sa drugim zemljama, koristićemo nekoliko ključnih indikatora i statističkih podataka. Posebnu pažnju, u ovoj analizi, je ključno posvetiti tome kako inflacija utiče na realnu vrijednost minimalne plate u različitim ekonomijama i kako ekonomske politike prilagođavaju zarade u uslovima inflacije.

4.1 Sjedinjene Američke Države

U Sjedinjenim Američkim Državama minimalna plata nije jednaka u svim saveznm državama, već varira. Međutim, federalna minimalna plata je postavljena na 7,25 USD po satu (od 2025. godine).

U periodima visoke inflacije, kao što je to bio slučaj tokom 1970-ih i ponovo tokom 2020-ih, inflacija je smanjila realnu vrijednost ove minimalne plate. U 2024. godini, na primjer, inflacija je bila oko 7%, dok minimalna plata nije povećana, što je značilo smanjenje realnih prihoda.

Da bismo izračunali realnu vrijednost minimalne plate, potrebno je prilagoditi nominalnu platu stopi inflacije. U ovom slučaju, ako uzmemo u obzir inflaciju od 7%, realna vrijednost minimalne plate opada. Realna vrijednost minimalne plate u 2024. godini iznosi 6,77 USD po satu, što je niže u poređenju sa 2023. godinom. To znači da radnici sa minimalnim primanjima u suštini mogu kupiti manje proizvoda i usluga nego što su mogli prethodne godine, uprkos tome što je nominalna plata ostala ista. Ovakav pad realne vrijednosti minimalne plate, uzrokovan inflacijom, ima značajne posljedice po životni standard radnika sa minimalnim primanjima. Oni se suočavaju sa povećanjem troškova života, dok se njihova kupovna moć smanjuje. Ovaj fenomen je česta pojava u zemljama sa visokom inflacijom, gdje inflacija prijeti da "pojede" rast plata, ukoliko minimalne plate ne prate kretanje inflacije.

U kontekstu politike minimalne plate, važno je da se plata redovno usklađuje sa inflacijom kako bi se očuvala realna vrijednost zarada, čime bi se radnicima omogućilo da održavaju svoju kupovnu moć i životni standard. Ako se minimalne plate ne usklađuju sa inflacijom, dolazi do sve većeg jaza između nominalnih prihoda radnika i njihovih realnih potreba, što može dovesti do povećanja socijalnih nejednakosti i nezadovoljstva u društvu.

Povezivanje ove analize sa drugim zemljama može nam pomoći da bolje razumijemo kako inflacija utiče na minimalne plate u različitim ekonomijama. Na primjer, u zemljama sa visokim stopama inflacije, kao što su Venecuela ili Zimbabve, minimalne plate često ne mogu da prate nagli rast cijena, što dovodi do ekstremnih smanjenja kupovne moći radnika. S druge strane, u razvijenim zemljama poput Nemačke ili Kanade, gdje su ekonomske politike često bolje usklađene sa inflacijom, minimalne plate obično rastu u skladu s inflacijom, čime se omogućava održavanje stabilnog životnog standarda.

Ova dinamika između inflacije i minimalnih plata pokazuje koliko je važno za vlasti da redovno prate ekonomske uslove i donose politike koje obezbjeđuju adekvatnu zaštitu za radnike sa najnižim primanjima.

Na osnovu gore navedenih podataka, možemo zaključiti da statistički podaci izgledaju:

- Minimalna plata u 2024. godini: 7,25 USD po satu.
- Inflacija u 2024. godini: 7%.
- Realna vrijednost minimalne plate u 2024. godini: 6,77 USD (u odnosu na 2023. godinu).

4.2 Evropska unija

Zemlje Evropske unije imaju različite politike vezane za minimalne plate. Najniže minimalne plate imaju zemlje poput Bugarske i Rumunije, dok su Francuska i Njemačka među zemljama sa višim minimalnim platama. Prosječna minimalna plata u EU u 2024. godini bila je oko 1.500 EUR, dok se u zemljama kao što su Luksemburg minimalna plata penje i do 2.200 EUR mjesečno.

Zemlje sa višim platama obično imaju stabilniji odnos između minimalne plate i inflacije. Na primjer, u Njemačkoj minimalna plata je povećana tokom perioda visoke inflacije, a inflacija u 2024. godini bila je oko 8%. Njemačka vlada je takođe implementirala mjere koje su omogućile veći rast plata u uslovima inflacije.

U 2024. godini, minimalna plata u Njemačkoj iznosila je 9,60 EUR po satu, što je isti iznos kao i 2022. godine. Međutim, inflacija u Njemačkoj tokom 2024. godine dostigla je 8%, što je imalo značajan uticaj na kupovnu moć radnika sa minimalnim primanjima.

Iako je nominalna minimalna plata ostala ista, inflacija je uzrokovala rast cijena proizvoda i usluga širom zemlje. Ovaj rast cijena smanjuje realnu vrijednost minimalne plate, odnosno kupovnu moć radnika. Uzimajući u obzir inflaciju od 8%, realna vrijednost minimalne plate u 2024. godini smanjuje se sa 9,60 EUR na 8,89 EUR po satu, što znači da je stvarna vrijednost plate opala zbog rasta cijena.

Povećanje inflacije od 8% znači da su potrošači morali da izdvajaju više novca za iste proizvode i usluge, dok su minimalne plate ostale nepromjenjene u nominalnom iznosu. Ovo ukazuje na problem koji nastaje kada inflacija nadmaši povećanje plata – čak i kada nominalne plate ostaju iste ili rastu, radnici sa minimalnim prihodima mogu kupiti manje nego što su mogli ranije, jer cijena osnovnih dobara raste brže nego plata.

S obzirom na to, realna vrijednost minimalne plate u Njemačkoj u 2024. godini, koja iznosi 8,89 EUR, znači da su radnici sa minimalnim prihodima suočeni sa smanjenjem životnog standarda. Korištenje minimalne plate kao sredstva za obezbjeđivanje osnovnih životnih potreba postaje sve teže jer troškovi života rastu, a plata ne prati taj rast. Ovo može izazvati dodatne socijalne i ekonomske probleme, posebno za radnike koji već žive na ivici siromaštva.

Za radnike sa minimalnim platama, koji se oslanjaju na svoju platu da bi obezbijedili osnovne životne potrebe, inflacija može imati ozbiljan negativan uticaj na svakodnevni život. S obzirom na to da troškovi stanovanja, hrane i drugih osnovnih proizvoda nastavljaju da rastu, važno je da ekonomska politika prepozna značaj redovnog usklađivanja minimalnih plata sa inflacijom, kako bi se očuvala realna vrijednost plata i osigurao dostojanstven životni standard za radnike sa najnižim primanjima.

Dakle, iako je nominalna minimalna plata ostala nepromjenjena u 2024. godini, visoka inflacija od 8% ima dugoročne posljedice na životni standard radnika sa minimalnim prihodima, smanjujući njihovu kupovnu moć i ugrožavajući njihovu sposobnost da zadovolje osnovne životne potrebe.

Sažeti statistički podaci:

- Minimalna plata u Njemačkoj (2024): 9,60 EUR po satu.
- Inflacija u 2024: 8%.
- Realna vrijednost minimalne plate u Njemačkoj: 8,89 EUR po satu.

4.3. Srbija

U Srbiji minimalna plata za 2025. godinu iznosi oko 40.000 RSD mjesečno. Inflacija u Srbiji u 2024. godini bila je oko 12%. U periodima inflacije, povećanje minimalnih plata ne prati uvijek rast inflacije, što smanjuje realnu vrijednost tih plata. S obzirom na visoku inflaciju, vlada je tokom 2024. godine donijela odluku o povećanju minimalne plate, ali se pokazalo da ona nije bila dovoljna da u potpunosti nadoknadi pad kupovne moći.

Statistički podaci:

- Minimalna plata u 2025. godini: 40.000 RSD mjesečno.
- Inflacija u 2024. godini: 12%.
- Realna vrijednost minimalne plate u 2024. godini (pretpostavljena vrijednost): 35.714 RSD.

5. ANALIZA UTICAJA INFLACIJE NA MINIMALNE PLATE U BOSNI I HERCEGOVINI

Podaci o minimalnim platama i inflaciji u Bosni i Hercegovini (BiH) za 2024. godinu mogu se prikazati kroz nekoliko ključnih faktora, koji prije svega pokazuju kako inflacija utiče na minimalnu platu i realnu kupovnu moć radnika sa minimalnim prihodima.

U BiH, minimalna plata varira od entiteta do entiteta. Na primjer, u Federaciji BiH minimalna plata u 2024. godini iznosi oko 1.100 KM (konvertibilnih maraka), dok u Republici Srpskoj iznosi oko 700 KM. Ovo su nominalne vrijednosti minimalnih plata koje radnici zarađuju prije nego što se oduzmu porezi i doprinosi.

Inflacija u BiH za 2024. godinu procjenjuje se na oko 7%. To znači da su cijene proizvoda i usluga u BiH porasle za 7% u odnosu na prethodnu godinu, što dovodi do smanjenja kupovne moći, posebno za radnike sa minimalnim primanjima.

Kada se uzme u obzir inflacija, realna vrijednost minimalne plate, koja se računa kao nominalna plata prilagođena inflaciji, opada. Na primjer, ako je minimalna plata u Federaciji BiH 1.100 KM, inflacija od 7% smanjuje realnu vrijednost te plate, što znači da radnici sa minimalnim primanjima mogu da kupe manje dobara i usluga nego što su mogli prije nego što je inflacija porasla. Realna vrijednost plate u ovom slučaju može biti niža, zavisno od stope inflacije i drugih ekonomskih faktora, ali je jasno da inflacija smanjuje kupovnu moć građana sa najnižim primanjima.

Ovaj efekat je sličan kao u mnogim drugim zemljama: dok nominalna plata ostaje ista ili raste, inflacija može smanjiti stvarnu vrijednost tih plata, čime se povećava ekonomski pritisak na radnike sa minimalnim prihodima. U BiH, kao i u mnogim drugim državama, postoji potreba za redovnim usklađivanjem minimalnih plata sa inflacijom kako bi se očuvala kupovna moć radnika i njihov životni standard.

6. KOMPARIJACIJA: INFLACIJA I MINIMALNE PLATE

Minimalna plata u Njemačkoj u 2024. godini iznosi 9,60 EUR po satu, što je iznos koji radnici sa minimalnim primanjima zarađuju na sat prije nego što se uračunaju porezi i doprinosi. Iako se nominalna plata nije promijenila u odnosu na prethodnu godinu, inflacija koja je u 2024. godini dostigla 8% ima značajan uticaj na kupovnu moć radnika. Inflacija znači da cijene proizvoda i usluga rastu, što znači da novac gubi na vrijednosti.

Kada se uzme u obzir inflacija, realna vrijednost minimalne plate, koja predstavlja stvarnu kupovnu moć plate u uslovima povećanja cijena, pada na 8,89 EUR po satu. To znači da, iako radnici primaju istu nominalnu platu, zbog inflacije oni mogu da kupe manje dobara i usluga nego što su mogli prethodne godine. Ovaj pad realne vrijednosti plate pokazuje kako inflacija umanjuje efikasnost minimalnih zarada, jer

se smanjuje količinu proizvoda i usluga koje radnici mogu da priušte sa istim iznosom novca, iako nominalno primaju istu platu.

Ovaj efekat ukazuje na to da minimalne plate koje nisu usklađene sa inflacijom mogu izgubiti svoju funkciju u očuvanju životnog standarda radnika sa najnižim primanjima. Bez odgovarajuće prilagodbe plate inflaciji, radnici sa minimalnim prihodima mogu se suočiti sa padom životnog standarda, jer se njihova realna kupovna moć smanjuje.

Tabela 1: Komparativna analiza zemalja

ZEMLJA	MINIMALNA PLATA (2022)	INFLACIJA (2022)	REALNA VRIJEDNOST MINIMALNE PLATE
Sjedinjene Države	7,25 USD po satu	7%	6,77 USD
Nemačka	9,60 EUR po satu	8%	8,89 EUR
Francuska	1.554 EUR mjesečno	5,20%	1.476,20 EUR
Srbija	40.000 RSD mjesečno	12%	35.714 RSD
Rumunija	2.300 RON mjesečno	14,50%	1.999,52 RON
Bugarska	650 BGN mjesečno	16,50%	542,77 BGN
Bosna i Hercegovina (Federacija BiH)	1.100 KM mjesečno	7%	1.027 KM
Bosna i Hercegovina (Republika Srpska)	700 KM mjesečno	7%	653 KM

Izvor: <https://www.croris.hr/crosbi/publikacija/prilog-skup/718432>, pristupljeno: 08.03.2025.

Na osnovu komparativne analize, može se primijetiti da inflacija direktno utiče na realnu vrijednost minimalne plate u svim analiziranim zemljama. Dok zemlje sa stabilnijim ekonomijama kao što su Njemačka i Francuska imaju veći kapacitet da prilagode minimalne plate inflaciji, zemlje sa nižim primanjima kao što su Rumunija i Srbija imaju veću tendenciju smanjenja realne vrijednosti minimalne plate, što negativno utiče na kupovnu moć radnika sa minimalnim prihodima.

U državama sa visokim stopama inflacije, kao što su Srbija i Rumunija, minimalne plate ne rastu u skladu sa inflacijom, što smanjuje stvarne prihode. Povećanje minimalnih plata bez odgovarajućih ekonomskih mjera može stvoriti dodatne inflacione pritiske, što dalje smanjuje kupovnu moć građana.

U budućnosti, kako bi se poboljšala situacija, potrebno je implementirati strategije koje će omogućiti bolju korelaciju između inflacije i minimalnih plata, kako bi se smanjili negativni efekti inflacije na socijalnu i ekonomsku stabilnost radnika sa minimalnim prihodima.

7. ZAKLJUČAK

Inflacija ima direktan i dugoročan uticaj na minimalne plate, oblikujući ekonomsku situaciju radnika sa najnižim primanjima. Kada inflacija raste brže od povećanja minimalne plate, dolazi do erozije realne kupovne moći zaposlenih, što otežava njihovu sposobnost da zadovolje osnovne životne potrebe, poput hrane, stanovanja i zdravstvene zaštite. Ovaj problem je posebno izražen u ekonomijama sa visokom i nestabilnom inflacijom, gdje prilagođavanje plata ne uspijeva da održi korak sa rastom cijena.

Sa druge strane, redovno usklađivanje minimalnih plata sa inflacijom može pomoći u očuvanju realne vrijednosti zarada, ali može izazvati izazove za poslodavce, posebno za mala i srednja preduzeća, koja se suočavaju sa povećanjem troškova rada. Takva situacija može dovesti do smanjenja zaposlenosti, rasta neformalnog rada ili prebacivanja troškova na potrošače kroz više cijene proizvoda i usluga, što dodatno doprinosi inflatornom pritisku.

Stoga je od suštinskog značaja da ekonomske politike budu pažljivo osmišljene kako bi se postigla ravnoteža između zaštite radnika i održivosti poslovnog sektora. Indeksacija minimalnih plata prema inflaciji, poreske olakšice za poslodavce i podsticanje produktivnosti predstavljaju neke od mehanizama koji mogu ublažiti negativne posljedice inflacije na tržište rada. Dugoročno, stabilnost cena i ekonomski rast ključni su faktori koji mogu doprinijeti povećanju realnih plata i poboljšanju životnog standarda svih građana.

LITERATURA

1. Alibašić, H., Jakšić, M. (2005), Makroekonomska analiza, Ekonomski fakultet Brčko
2. Kragulj, D. (2013), Ekonomija: osnovi mikroekonomske i makroekonomske analize, 6. Izdanje, Beograd, str. 259
3. Đerić, B., Rebić, M. (2021), Osnovi ekonomije, Istočno Sarajevo: Centar za izdavačku djelatnost Ekonomskog fakulteta Istočno Sarajevo
4. Ivić, M., Mitić, B. (2016), Makroekonomija i globalni izazovi, Univerzitet za poslovni inženjering i menadžment Banja Luka
5. Samuelson, P., W.D. Nordhaus, Ekonomija, 12. izdanje, MATE d.o.o. Zagreb
6. Nićin, N. (2012), Makroekonomija, Evropski univerzitet Brčko Distrikt, str. 137
7. <https://biznis.ba/novac/banke/bank-of-america-podigla-minimalnu-platu-na-24-dolara-po-satu/90548>
8. https://bhas.gov.ba/data/Publikacije/ESMS/IND00_godisnje_PRODCOM_istrazivanje_za_BiH.htm
9. <https://www.croris.hr/crosbi/publikacija/prilog-skup/718432>
10. <https://ba.bloombergdria.com/ekonomija/bih/74575/rast-plata-u-bih-dodatno-povecava-inflaciju/news/>